

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

शासन परिपत्रक क्रमांक : भानिम-१७.०५ / प्र.क्र. २६३ / लोलेस.

दिनांक : १८ मे, २००६.

परिपत्रक

विनियोजन लेख्यामध्ये मंजूर तरतूदीपेक्षा झालेला अधिक खर्च / बचत याबाबत महालेखापाल कार्यालयाकडून भाष्य करीत असताना संबंधित मागणी क्रमांकाखालील मंजूर अनुदान / विनियोजनामधून करण्यात आलेल्या खर्चाचे विश्लेषण करण्यात येत असते. तसेच संपूर्ण खर्चाचा आढावासुद्धा घेण्यात येत असतो. असे भाष्य करीत असताना प्रत्यक्ष खर्चाचे मंजूर अनुदानाशी असलेले प्रमाण त्याचप्रमाणे लोकलेखा समितीकडून निश्चित करण्यात आलेले एकूण अनुदान व प्रत्यक्ष खर्च यांच्या टक्केवारीचे व आर्थिक मर्यादेचे प्रमाणसुद्धा विचारात घेण्यात येत असते. त्यामुळे अधिक खर्च / बचत झालेली आहे, अशा प्रत्येक लेखाशीर्षाचे विवरण विनियोजन लेख्यामध्ये न देता केवळ या निश्चित करण्यात आलेल्या मर्यादेच्या बाहेर झालेल्या खर्चाबाबतची विवरणे विनियोजन लेख्यामध्ये अंतर्गुत करण्यात आलेली असतात. परिणामतः संबंधित मागणी क्रमांकाखाली दर्शविण्यात आलेल्या एकूण अधिक खर्च / बचत यांचा व त्याखाली दर्शविण्यात आलेल्या अधिक खर्च / बचत यांचा काही वेळा मेळ होत नसल्याचे दिसते.

2 अशाप्रकारच्या विनियोजन लेख्यात उल्लेख नसलेले तथापि प्रत्यक्षात मंजूर अनुदानापेक्षा अधिक खर्च / बचत झालेली आहे, अशा लेखाशीर्षावरील स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापने तयार करणे आवश्यक आहे किंवा कसे, यासंदर्भात बन्याच विभागांकडून वित्त विभागाकडे विचारणा करण्यात येत असते.

3 याबाबत नमूद करण्यात येते की, वरीलप्रकारच्या लेखाशीर्षावरील स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापने महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालयाकडे पाठविण्याची आवश्यकता नाही. तरीसुद्धा अशा लेखाशीर्षाची तपासणी करण्याचा संपूर्ण अधिकार हा लोकलेखा समितीकडे असल्याने विभागाने स्पष्टीकरणात्मक ज्ञापने तयार करून ठेवावीत व आवश्यकता भासल्यास ती लोकलेखा समितीच्या बैठकीच्या वेळी समितीसमोर सादर करावीत. सदर ज्ञापने संमतीसाठी महालेखापाल कार्यालयाकडे पाठविण्याची आवश्यकता नाही.

4 मंजूर तरतूदीपेक्षा झालेला अधिक खर्च / बचत याबाबतचे स्पष्टीकरण सादर करणे अपेक्षित असतानासुद्धा काही वेळा ज्या लेखाशीर्षाखाली अधिक खर्च / बचत झालेली नाही, त्याचा

(कृ. मा. प)

उल्लेखसुद्धा विनियोजन लेख्यामध्ये करण्यात आल्याचे दिसून येतो. अशा परिस्थितीत त्यावरील स्पष्टीकरणात्मक झापने तयार करणे आवश्यक आहे किंवा कसे याबाबतसुद्धा बन्याच विभागांकडून वित्त विभागाकडे विचारणा होत असते.

5 याबाबत नमूद करण्यात येते की, संबंधित लेखाशीर्षाखाली करण्यात आलेल्या मूळ तसेच पूरक तरतूदीला विधान मंडळाची मान्यता प्राप्त असते. त्यामुळे त्याखाली झालेल्या प्रत्यक्ष खर्चाची तुलना ही सदर एकूण तरतूदीसोबतच होत असते. काही वेळा मूळ तरतूद कमी पडत असल्यास संबंधित विभाग हा पुनर्विनियोजनाद्वारे तरतूद प्राप्त करून घेत असतो. तसेच ही तरतूद आवश्यकतेपेक्षा अधिक वाटत असल्यास ज्या लेखाशीर्षाखाली तरतूद कमी पडत आहे, तेथेसुद्धा पुनर्विनियोजनाद्वारे तरतूद वळविण्यात येत असते. अशा परिस्थितीत पुनर्विनियोजनाद्वारे प्राप्त करून घेण्यात आलेली अधिक तरतूद हा " अधिक खर्च " समजण्यात येतो. त्याचप्रमाणे पुनर्विनियोजनाद्वारे दुसऱ्या लेखाशीर्षाकडे वळविण्यात आलेली तरतूद तसेच प्रत्यार्पित करण्यात आलेली तरतूद ही " बचत " असल्याचे समजण्यात येत असते. त्यामुळे अंतिमतः प्रत्यक्ष खर्च हा जरी एकूण तरतूदीइतकाच दिसत असला तरी त्याबाबतचे स्पष्टीकरण विभागाने देणे आवश्यक आहे. कारण विधान मंडळाने मान्यता दिलेल्या तरतूदीव्यतिरिक्त पुनर्विनियोजन तसेच तरतूद प्रत्यार्पित केल्यामुळे मूळ तरतूदीमध्ये मोठा बदल होत असेल तर ही बाब विधान मंडळाच्या निदर्शनास आणून देणे आवश्यक असते.

6 तरी सर्व मंत्रालयीन विभागांना विनंती करण्यात येते की, विनियोजन लेख्यांवरील स्पष्टीकरणात्मक झापने तयार करताना वरील मार्गदर्शक सूचना विचारात घेण्यात याव्यात.

महाराष्ट्र राज्य वित्त विभाग

(आ. शा. महागावकर)
उपसचिव, वित्त विभाग.

प्रति

1. अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालयीन सर्व विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२,
2. सहसचिव, अर्थसंकल्प कक्ष, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
3. उपसचिव, प्रशासन - ४ / कोषागारे / शासन हमी / कराधान / अर्थोपाय / अर्थबळ / विनियम, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
4. निवड नस्ती, कार्यासन लोलेस, वित्त विभाग.

प्रत :

1. वरीष्ठ लेखापरीक्षा अधिकारी, महालेखापाल कार्यालय (लेखापरीक्षा), मुंबई, यांना त्यांचे पत्र क्रमांक : AAW / UOR / २, दिनांक १८ एप्रिल, २००६ अनुसार माहितीसाठी सादर.